

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 กรอบแนวคิดทางทฤษฎี

2.1.1 แนวคิดทฤษฎีการออม

การออม คือ การเก็บสะสมเงินทีละเล็กทีละน้อยให้พอกพูนขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ซึ่งการออมส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปของเงินฝากกับธนาคารหรือบริษัทเงินทุน โดยได้รับดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทน

เมื่อเรามีเงินเหลือใช้เป็นประจำทุกเดือน สิ่งที่เราควรคำนึงถึง คือ เราจะจัดการกับเงินเหลือนั้นอย่างเหมาะสมอย่างไร เพื่อให้เงินงอกเงยเพิ่มมากขึ้น โดยทั่วไปเรามักจะเก็บในรูปเงินสดหรือฝากธนาคาร บริษัทเงินทุน ซึ่งเราเรียกวิธีการนี้ว่า “การออม” หรือถ้าใช้วิธีการซื้อทองรูปพรรณ ทองแท่ง หรือที่ดินเก็บไว้ ซื้อพันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ หุ้น หรือหลักทรัพย์อื่นๆ ก็ จะเข้าลักษณะที่เรียกว่า “การลงทุน”

เครื่องมือสำหรับการออมที่รู้จักกันดี ได้แก่ บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ บัญชีเงินฝากประจำ และบัญชีเงินฝากธนาคารที่ดูมองว่ามีความสะดวก ปลอดภัย และมั่นคง แต่ในอีกทางหนึ่ง ผลตอบแทน(ดอกเบี้ย) จากการฝากเงินก็อาจไม่สูงนัก ทั้งนี้ ด้วยความที่ระบบเงินฝากมีความเสี่ยงต่ำ ผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินจากการฝากเงินจึงอยู่ในระดับที่ไม่สูงมากนัก แต่เป็นการตอบแทนความมั่นคงของการเก็บเงินนั้นไว้แทน ดังนั้น คนส่วนใหญ่จึงคุ้นเคยกับการจัดสรรเงินไว้ในระบบเงินฝาก เพื่อสามารถเบิกถอนออกมาใช้สะดวกในยามที่ต้องการนั่นเอง

การออมกับกระแสรายได้และรายจ่าย :

การออมนั้น หากจะกล่าวให้เต็มๆ ก็คือการออมทรัพย์ ซึ่งการออมทรัพย์ของครัวเรือนจะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริงและการบริโภคของครัวเรือนอย่างมาก ด้วยเหตุที่ว่าหลังจากที่ครัวเรือนได้รับรายได้มาแล้ว เมื่อนำไปหักภาษีออก รายได้ดังกล่าวถือเป็นรายได้ที่ครัวเรือนสามารถนำไปจับจ่ายใช้สอยได้จริง ครัวเรือนจะจัดสรรรายได้ส่วนนี้ไปใช้เพื่อการบริโภค ส่วนที่เหลือจึงค่อยเก็บออมเป็นเงินสะสม เรียกการออมเงินที่เหลือนี้อีกว่า “การออมทรัพย์” หากพิจารณาจะพบว่า การออมเปรียบเป็นส่วนร่วของวงจรหมุนเวียนของกระแสรายได้

ซึ่งเป็นผลให้กระแสรายได้ในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งมีค่าไม่เท่ากับกระแสรายจ่ายในช่วงเวลานั้น สามารถเขียนสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้จริง ค่าใช้จ่ายและปริมาณการออมได้ ดังนี้

$$Y = S + C$$

Y คือ รายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยจริง

C คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค

S คือ ปริมาณการออม

ตัววัดค่าพฤติกรรมการออม :

สำหรับตัววัดค่าพฤติกรรมการออมที่นิยมใช้กัน คือ APS (Average Propensity to Save : ความโน้มเอียงเฉลี่ยในการออม) เป็นค่าแสดงให้เห็นว่ารายได้ 1 บาทครัวเรือนจะทำการออมเก็บไว้เท่าไร บ่งชี้ให้ทราบถึงพฤติกรรมในการจัดสรรรายได้ไปในการออมของครัวเรือน และ MPS (Marginal Propensity to Save : ความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายในการออม) เป็นค่าที่แสดงให้เห็นว่าเมื่อรายได้เปลี่ยนแปลงไป 1 บาท คนจะเปลี่ยนแปลงการออมเท่าใด บ่งชี้ให้ทราบถึงผลของการเปลี่ยนแปลงระดับรายได้ที่กระทบต่อพฤติกรรมการออมว่ามีมากน้อยเพียงใด

การออมกับทฤษฎีการบริโภค :

จากที่กล่าวไปแล้วว่าการบริโภคและการออมเป็นของคู่กัน ดังนั้น การออมจึงมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีบริโภคอย่างใกล้ชิด

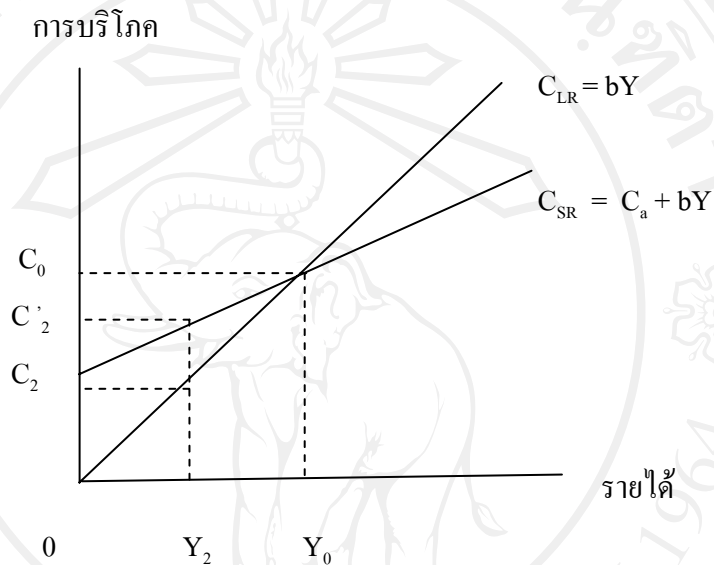
ตามแนวคิดของ James S. Duesenberry การวิเคราะห์เริ่มจากสมมติฐานสำคัญ ดังนี้

ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการบริโภคของตนโดยเปรียบเทียบกับการบริโภคระดับเฉลี่ยในสังคมยิ่งกว่าการบริโภคของตนเองโดยเอกเทศ ทั้งนี้เนื่องจากในสังคมเศรษฐกิจที่ถูกครอบงำโดยลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งอาศัยสื่อโฆษณาทุกชนิดสร้างแรงขับเคลื่อนให้ผู้บริโภคหลงใหลกับการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการต่างๆ ดังนั้น ผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของสังคมจะมีค่า APC ก่อนข้างสูง เพราะผู้บริโภคเหล่านี้พยายามรักษาระดับการบริโภคของตนให้ใกล้เคียงกับคนทั่วไปในสังคม ส่วนผู้มีรายได้สูงกว่ารายได้เฉลี่ยของสังคมจะมีค่า APC ต่ำกว่ากลุ่มแรกเพราะแม้จะบริโภคตามเกณฑ์เฉลี่ยหรือสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของสังคมแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากมีรายได้สูงจึงใช้รายได้เพื่อใช้จ่ายบริโภคในสัดส่วนที่น้อยกว่ากลุ่มแรก

เนื่องจากในระยะยาว หากแบบแผนการกระจายรายได้ในสังคมยังคงเดิม การบริโภคจะเพิ่มขึ้นเป็นสัดส่วนคงที่กับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น APC ในระยะยาวจึงมีค่าคงที่

นอกเหนือจากระดับรายได้ในปัจจุบันและระดับการบริโภคโดยเฉลี่ยของสังคมแล้ว บุคคลยังยึดอยู่กับการบริโภคในระดับสูงที่ผ่านมา ฉะนั้นหากแม้ว่ารายได้ในปัจจุบันจะลดต่ำลงแต่ผู้บริโภคก็ยังรักษาระดับการบริโภคไว้ให้อยู่ในระดับเดิม โดยหันไปลดระดับการออมแทน

จากสมมติฐานข้างต้น นำไปสู่การอธิบายความแตกต่างระหว่างการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวดังแสดงในรูปข้างล่างนี้

รูปที่ 2.1 แสดงเส้นการบริโภคระยะสั้นและระยะยาวตามทฤษฎีรายได้สัมพันธ์

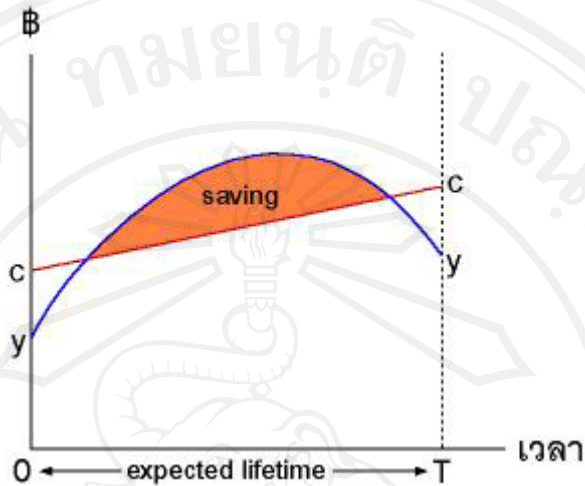
จากรูปที่ 1 เส้น $C_{LR} = bY$ เป็นเส้นการบริโภคระยะยาว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าระดับการบริโภคจะแปรผัน ตามระดับรายได้ในสัดส่วนก่อนข้างคงที่โดยตลอด

การพิจารณาในระยะสั้น ในช่วงที่เศรษฐกิจหดตัว สมมติว่าเดิมบุคคลมีรายได้ที่ Y_0 และการบริโภคในระดับ C_0 ต่อมารายได้ลดลงเหลือ Y_2 เนื่องจากผู้บริโภคเคยชินกับความเป็นอยู่ในระดับการบริโภคที่ C_0 ผู้บริโภคจึงพยายามรักษาระดับการบริโภคให้ใกล้เคียงกับ C_0 เอาไว้ นั่นคือ บริโภคที่ C'_2 ซึ่งอยู่สูงกว่า C_2 ซึ่งเป็นระดับการบริโภคที่น่าจะเป็น เส้นการบริโภคระยะสั้นจึงเป็นเส้น $C = C_a + bY$

ดังนั้น ทฤษฎีว่าด้วยการบริโภคตามสมมติฐานรายได้สัมพันธ์จึงอธิบายได้ว่า ในระยะสั้น $C = C_a + bY$ โดย $APC > MPC$ และในระยะยาว $C = bY$ โดย $APC = MPC$

ตามแนวคิดของ Franco Modigliani, Albert Ando และ Richard Brumberg เชื่อว่าปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในงวดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับภาวะคาดคะเนของรายได้ตลอดช่วงอายุขัยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

หากพิจารณาการกระจายรายได้และปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิตที่ควรจะเป็นของบุคคลหนึ่งๆ ดังรูป

รูปที่ 2.2 การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในวัฏจักรชีวิต

จากรูปที่ 2.2 จะเห็นว่าในช่วงชีวิตของบุคคลขณะที่มีอายุน้อย จะมีระดับรายได้อยู่ในระดับต่ำ และจะมีรายได้สูงขึ้นเมื่อมีอายุมากขึ้น ต่อมาเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุก็จะกลับมามีรายได้ลดลงอีกครั้ง การกระจายรายได้ตลอดช่วงอายุจึงมีลักษณะเป็นไปตามเส้น yy ส่วนปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลจะสูงขึ้นเป็นลำดับตามอายุ โดยมีลักษณะของการกระจายปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคตามเส้น cc เมื่อทำการเปรียบเทียบกันระหว่างเส้น yy และ cc แล้ว จะพบว่าในช่วงต้นของชีวิต บุคคลจะมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ดังนั้นบุคคลจึงต้องประหยัดเงินเป็นผู้ออมเก็บ ต่อมาในช่วงกลางของชีวิตจึงจะเริ่มที่จะมีรายได้เหลือจ่ายจนสามารถใช้จ่ายหนี้เดิมได้ และเก็บเงินสะสมไว้สำหรับช่วงปลายของชีวิต เงินสะสมส่วนนี้ก็คือส่วนของเงินออมนั่นเอง

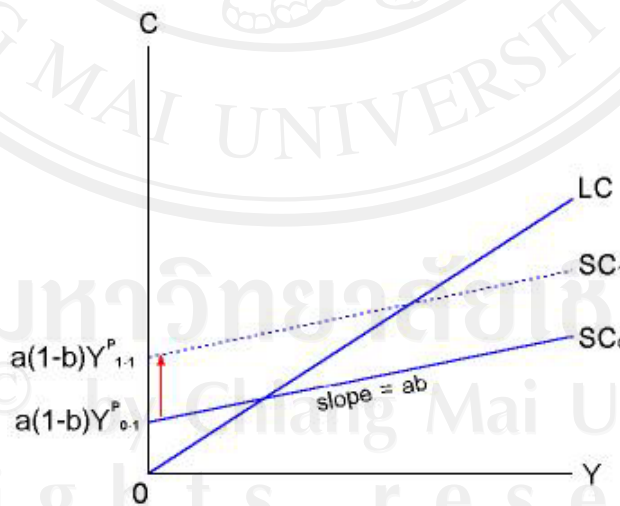
ตามแนวคิดของ Milton Friedman ในผลงานวิจัยเรื่อง A Theory of Consumption Function เมื่อปี ค.ศ. 1957 Friedman ก็เป็นนักเศรษฐศาสตร์อีกท่านที่ไม่เห็นด้วยกับ John Maynard Keynes ที่ว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในเวลาใดเวลาหนึ่งจะขึ้นอยู่กับระดับรายได้สมบูรณในขณะเวลานั้น แต่ Friedman เชื่อว่าครัวเรือนจะมีพฤติกรรมในจัดสรรรายได้เพื่อการบริโภคโดยอิงกับรายได้ในระยะยาว (long term income) ที่คาดว่าจะได้รับมากกว่า พร้อมนี้เขาได้กำหนดให้รายได้ประกอบไปด้วย 2 ส่วน คือ รายได้ถาวร (permanent income) และรายได้ชั่วคราว (transitory income) และกำหนดให้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคประกอบไปด้วย 2 ส่วนเช่นกัน คือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวร (permanent consumption) และค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว (transitory consumption)

Friedman เชื่อว่ารายได้ชั่วคราวซึ่งเป็นรายได้ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดฝันในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งอาจมีค่าเป็นได้ทั้งบวกหรือลบ แต่ในระยะยาวแล้วรายได้ส่วนนี้จะหักกลบลบกันพอดี ดังนั้นในระยะยาว รายได้ที่เกิดขึ้นจริงในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจึงมีเฉพาะส่วนของรายได้ถาวรเท่านั้น และเหตุผลทำนองเดียวกันนี้ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในระยะยาวที่เกิดขึ้นจริงจึงมีเฉพาะส่วนของค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวรด้วยเช่นกัน ภายใต้อธิษฐานที่ว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่าง

- 1) รายได้ถาวรกับรายได้ชั่วคราว
- 2) ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคถาวรกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว
- 3) รายได้ชั่วคราวกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคชั่วคราว

จะได้ว่า ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในระยะยาวจะขึ้นอยู่กับรายได้ถาวร (ควรเป็นรายได้หลังหักภาษีแล้ว) โดยมีความสัมพันธ์กันในสัดส่วน คงที่

ตามแนวคิดของ Friedman รายได้ถาวร หมายถึง มูลค่าปัจจุบันของรายได้เฉลี่ยระยะยาวที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ที่เป็นมนุษย์ (human wealth) และสินทรัพย์ที่ไม่ใช่มนุษย์ (non-human wealth) ซึ่งในระยะยาว รายได้ถาวรในงวดเวลาใดเวลาหนึ่งจะเท่ากับรายได้ถาวร เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมกรรมการบริโภคในระยะยาวและระยะสั้นตามแนวคิดของทฤษฎีนี้ได้ง่ายขึ้นสามารถแสดงโดยรูปภาพได้ ดังนี้

LC คือ เส้นการบริโภคระยะยาว
 SC คือ เส้นการบริโภคระยะสั้น

รูปที่ 2.3 แสดงพฤติกรรมกรรมการบริโภคในระยะยาวและระยะสั้น

2.1.2 ทฤษฎีประกันภัย

พฤติกรรมในทางเศรษฐกิจของบุคคลนั้นอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือก (Theory of choice) คือ ภายใต้สถานการณ์หนึ่งบุคคลจะทำการจัดการรายได้ที่เป็นตัวเงิน (Money income) เพื่อซื้อสินค้าและบริการในอันที่จะทำให้เกิดอรรถประโยชน์หรือความพอใจสูงสุด (Maximize utility) ภายใต้งบประมาณที่อยู่จำกัด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อสถานการณ์ของการเลือกนั้นเผชิญกับความไม่แน่นอน บุคคลจะมีทางเลือกแตกต่างกันไปตามระดับของความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้น

Von Neuman และ Morgenstern ได้วิเคราะห์พฤติกรรมของผู้บริโภคเพื่อใช้ในการพยากรณ์การตัดสินใจเลือกของผู้บริโภคภายใต้สถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอนทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎแห่งความเป็นจริง (Axioms) ซึ่งมีการใช้แพร่หลายโดยมักใช้เพื่ออธิบายรูปแบบของกระบวนการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ของความไม่แน่นอน เช่น ในเรื่องของประกันต่างๆ

จากทฤษฎีการประกัน เมื่อบุคคลไม่ทราบว่าเขาจะได้รับผลกระทบต่อความมั่งคั่งของเขาอย่างไรเมื่อเกิดเหตุการณ์ของความไม่แน่นอน ดังนั้นบุคคลอาจเลือกที่จะมีความแน่นอนโดยการซื้อประกัน นั่นคือสถานการณ์ที่เขาเผชิญอยู่นั้นจะประกอบด้วย ผลลัพธ์สุทธิทั้งหมดในแต่ละเหตุการณ์ที่เป็นไปได้ทั้งหมด (เหตุการณ์บางอย่างเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น) ซึ่งเป็นผลมาจากการเลือกของบุคคลนั้น (เช่น การทำประกันหรือไม่ทำประกัน) และขึ้นอยู่กับความน่าจะเป็นที่เขาจะประสบในแต่ละเหตุการณ์ซึ่งสามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงความน่าจะเป็นในการเลือกซื้อประกัน

ผลการเลือก	เกิดเหตุการณ์บางอย่าง (s_1)	ไม่เกิดเหตุการณ์ขึ้น (s_2)
ทำประกัน	$W - h$	$W - h$
ไม่ทำประกัน	$W - L$	W
ค่าของความน่าจะเป็น	P	$(1 - P)$

- เมื่อ W คือ ความมั่งคั่งหรือรายได้เมื่อเริ่มต้น
 h คือ เบี้ยประกัน (Insurance premium)
 L คือ มูลค่าของการสูญเสีย (Loss)
 s_1, s_2 คือ สถานการณ์ 2 สถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นได้
 P คือ ค่าความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์หนึ่ง โดย $0 < P < 1$ ดังนั้น

(1-P) คือ ค่าความน่าจะเป็นที่จะไม่เกิดเหตุการณ์ขึ้น

i คือ ทางเลือกที่ 1 หรือ 2

ถ้าระดับของความมั่งคั่งในระดับที่ i ($i = 1, 2$) แทนด้วย $W(s_i)$ ดังนั้นทางเลือกของบุคคลจะเป็น

1) บุคคลจะซื้อประกันและมีการสูญเสียเพียงเล็กน้อยในรูปของเบี้ยประกัน (h) ดังนั้นไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ใดๆ หรือไม่ก็ตาม ความมั่งคั่งของเขาก็คือ ($W-h$) นั่นคือ ความพอใจที่ได้รับจากการทำประกันจะขึ้นอยู่กับ P และ ($W-h$) สามารถเขียนได้ว่า

$$\text{กรณีซื้อประกัน} = (P, W-h)$$

2) บุคคลจะไม่ซื้อประกัน นั่นคือเขาจะเผชิญกับการสูญเสียจำนวน L ด้วยความน่าจะเป็น P เมื่อเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น (เช่น การเจ็บป่วย หรือสูญเสียชีวิต) หรือด้วยความน่าจะเป็น ($1-P$) ที่เหตุการณ์นั้นจะไม่เกิดขึ้น ดังนั้นความมั่งคั่งของบุคคลจะเป็น $W-L$ ในกรณีแรก และ W ในกรณีหลัง

$$\text{กรณีไม่ทำประกัน} = (P, W-L, W)$$

จากระดับความมั่งคั่งขึ้นอยู่กับระดับ s_1 และ s_2 ดังนั้นจะได้ความสัมพันธ์ซึ่งเขียนใหม่ได้เป็นกรณีไม่ทำประกัน = $[P, W(s_1), W(s_2)]$

ดังนั้นค่าความมั่งคั่งที่คาดไว้สำหรับกรณีที่ไม่มีทำประกันก็คือ

$$E(W) = P[W(s_1)] + (1-P)[W(s_2)]$$

ดังนั้นบุคคลจะมีระดับความพอใจ (อรรถประโยชน์) ต่อจำนวนความมั่งคั่งที่คาดไว้สำหรับกรณีไม่ทำประกัน คือ

$$U[E(W)] = U[P[W(s_1)] + (1-P)[W(s_2)]]$$

ซึ่งถ้าเขียนเป็นฟังก์ชันการตัดสินใจของบุคคล (g) สามารถแสดงได้ คือ

$$g = g[W(s_1), W(s_2); P, (1-P)]$$

หมายความว่าบุคคลจะเลือกสถานการณ์ที่ 1 หรือ 2 จะขึ้นอยู่กับระดับของ s_1 และ s_2 ด้วยความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยค่า P และ ($1-P$) ตามลำดับ

ถ้าสมมติว่าผู้บริโภคคาดว่าอรรถประโยชน์นั้นมาจากความมั่งคั่งของเขา ดังนั้นจะได้ความสัมพันธ์คือ $U = U(W)$

นอกจากนี้สมมติว่าบุคคลจะชอบความมั่งคั่งที่มากกว่าความมั่งคั่งที่น้อยกว่า และให้อรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มของความมั่งคั่งของบุคคลนั้นมีค่าลดลง รวมทั้งฟังก์ชันอรรถประโยชน์นั้นอยู่ภายใต้ Axioms แล้ว อรรถประโยชน์ที่คาดหวังสำหรับผลลัพธ์ที่ได้จากการไม่ทำประกันคือ

$$E[U(W)] = PU[W(s_1)] + (1-P)U[W(s_2)]$$

จากข้อสมมติของอรรถประโยชน์ที่คาดหวังจะได้ว่าค่าอรรถประโยชน์ของความเสี่ยคือค่าความคาดหวังของอรรถประโยชน์จากสิ่งที่จะได้ออกมาในแต่ละสถานการณ์ นั่นคือ

$$U[P[W(s_1)] + (1-P)[W(s_2)]] = PU[W(s_1)] + (1-P)U[W(s_2)]$$

จากสมการที่ได้เราจะได้ว่าฟังก์ชันการตัดสินใจ (g) เขียนอยู่ในรูปของค่าความคาดหวังของผลลัพธ์ที่ได้ ดังนี้ $g[W(s_1), W(s_2); P, (1-P)] = PU[W(s_1)] + (1-P)U[W(s_2)]$

จากสมการนี้ แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์ที่คาดหวังกับความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้น (s_1 และ s_2)

จากสถานการณ์ของความไม่แน่นอนที่มีผลกระทบต่อความมั่งคั่งนี้ จะทำให้เกิดอรรถประโยชน์ที่ไม่พึงประสงค์กับผู้ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง (Risk averse) แต่จะไม่มีผลกระทบต่อผู้ที่ชอบความเสี่ยง (Risk lover) หรือผู้ที่ไม่เป็นทั้งผู้ที่ชอบหรือไม่ชอบความเสี่ยงนั้น (Risk neutral) ดังนั้นผู้ชอบหลีกเลี่ยงความเสี่ยงจะเลือกทางเลือกที่ 1 ถ้าเบี่ยงประกัน (h) นั้นเท่ากับหรือน้อยกว่าค่าคาดหวังแล้ว ผู้ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยงจะไม่ซื้อประกันนั้น เพราะค่าตอบแทนจะไม่คุ้มค่ากับอรรถประโยชน์ที่สูญเสียไป ซึ่งเป็นผลจากความไม่แน่นอนของความมั่งคั่งนั้น

จากทฤษฎีของการประกันสามารถนำมาประยุกต์กับกรณีการประกันสุขภาพได้ ดังนี้

ถ้าสมมติว่ารายได้ของบุคคลคือ 10,000 บาท (W_3) ซึ่งทำให้เกิดอรรถประโยชน์รวมคือ 100 (U_3) สมมติว่าถ้ามีการเจ็บป่วยเกิดขึ้น ผู้บริโภคจะสูญเสียเงิน 5,000 บาท จากรายได้เริ่มต้น ดังนั้นรายได้ของเขาจะเหลือเพียง 5,000 บาท (W_1) และอรรถประโยชน์รวมคือ 50 (U_1) ถ้าหากสมมติให้ค่าความน่าจะเป็นที่บุคคลจะต้องเสียค่ารักษาพยาบาลเป็นจำนวนเงิน 5,000 บาท คือ 0.1 หรือ 10% ดังนั้นค่าเบี่ยงประกันที่แท้จริงของการประกันที่จะครอบคลุมมูลค่าที่แท้จริงของการสูญเสียที่คาดไว้คือ $P \times L = 0.1 \times 5,000 = 500$ บาท

ถ้าหากบุคคลซื้อประกันที่ระดับมูลค่าที่แท้จริงของการสูญเสียแล้ว บุคคลนั้นจะจ่ายเงินค่าเบี่ยงประกัน 500 บาท โดยระดับของรายได้ของบุคคลจะลดลงจาก 10,000 บาท (W_3) ไปเป็น 9,500 บาท (W_2) ดังนั้นทางเลือกที่ผู้บริโภคเผชิญอยู่ก็คือ

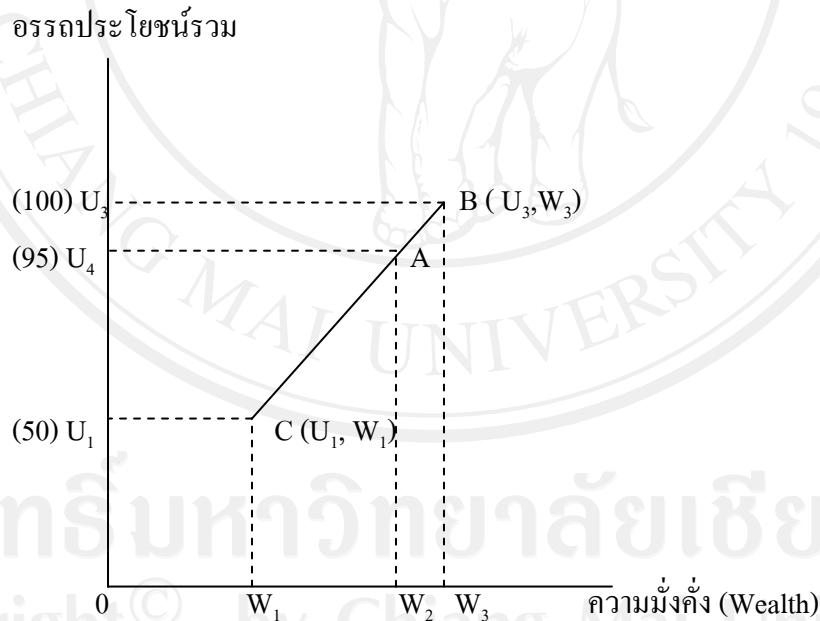
1. ซื้อประกันมูลค่า 500 บาท และลดความมั่งคั่ง (หรือรายได้) ลง รวมทั้งทำให้ค่าอรรถประโยชน์ลดลงด้วย
2. ไม่ซื้อประกัน ดังนั้นบุคคลจะมีโอกาส 10% ที่จะสูญเสียเงิน 5,000 บาท และอรรถประโยชน์ลดลงเป็น 50 (U_1) พร้อมทั้งทำให้รายได้ลดลงเป็น 5,000 บาท (W_1) หรือมีโอกาส

90% ที่จะไม่เกิดการสูญเสียดอก ซึ่งจะทำให้ความมั่งคั่งยังคงอยู่ที่ 10,000 บาท (W_3) และ
 อรรถประโยชน์คือ 100 (U_3)

ในการเปรียบเทียบทางเลือกที่ 1 หรือ 2 เราจะใช้อรรถประโยชน์ที่คาดหวังเข้ามาพิจารณา
 คือ จากค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังไว้จากการไม่ซื้อประกัน (กรณีที่ 2) มีค่าเท่ากับการถ่วง
 น้ำหนักผลลัพธ์ที่จะได้ออกมาในแต่ละกรณีด้วยค่าความน่าจะเป็นนั้นๆ รวมกัน ดังนั้นค่า
 อรรถประโยชน์ที่คาดหวังของกรณีที่ 2 คือ

$$P(U_1) + (1-P)U_3 = 0.1(50) + 0.9(100) = 95$$

จากที่กล่าวมาสามารถแสดงได้ดังรูปที่ 4 ซึ่งแสดงถึงค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังที่เป็น
 เส้นตรงจากจุด (U_3, W_3) ถึง (U_1, W_1) โดยเส้นตรงนี้จะแสดงถึงค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวัง ณ
 ระดับของค่าความน่าจะเป็นที่จะเกิดเหตุการณ์ต่างๆ เช่น ค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังของ
 ทางเลือกที่ 2 คือ $U_4 = 95$ ณ จุด A บนเส้นตรง

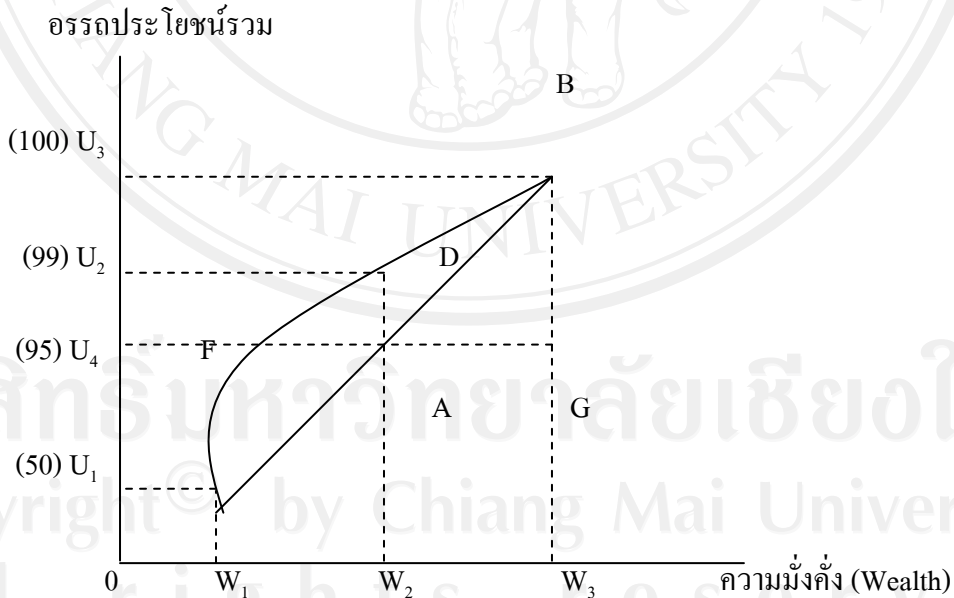
รูปที่ 2.4 ค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวัง

ดังนั้นบนเส้นตรงนี้ ถ้าค่าความน่าจะเป็นที่จะเกิดการเจ็บป่วยมีค่าสูง ค่าอรรถประโยชน์ที่
 คาดหวังจะเข้าใกล้จุดซึ่งอยู่ทางด้านซ้ายของรูป (เข้าใกล้จุด C) และหากค่าความน่าจะเป็นนั้นลดลง
 ค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังก็จะเพิ่มขึ้น โดยเคลื่อนขึ้นไปตามเส้นตรงทางขวา (เข้าใกล้จุด B)
 ทั้งนี้เพราะค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังนั้นคำนวณมาจากผลรวมของการถ่วงน้ำหนักด้วยค่าความ

น่าจะเป็นของระดับอรรถประโยชน์ค่าต่างๆ จึงทำให้การประมาณค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังนั้นเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามแนวเส้นตรงนั่นเอง

สำหรับผู้บริโภคนั้นจะเลือกทางเลือกที่ 1 หรือ 2 จะขึ้นอยู่กับรูปร่างของฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของเขาเอง ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้หลีกเลี่ยงความเสี่ยง ฟังก์ชันอรรถประโยชน์ของเขาจะมีลักษณะโค้งคว่ำ (Concave) คือลักษณะเป็นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มมีค่าลดลงเมื่อเปรียบเทียบความมั่งคั่ง (Decreasing marginal utility with respect to wealth) ดังแสดงในรูปที่ 2 ซึ่งระดับของอรรถประโยชน์ของทางเลือกที่ 1 ($U_2 = 99$) มากกว่าค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังของทางเลือกที่ 2 ($U_4 = 95$) แสดงว่าผู้ที่ชอบหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่ซื้อประกัน ณ ระดับเบี้ยประกันที่แท้จริง (Actuarially fair premium) จะมีอรรถประโยชน์ที่มากกว่าผู้ที่ไม่ได้ซื้อประกัน

จากรูปที่ 2.5 จะเห็นว่าลักษณะของเส้นอรรถประโยชน์ของผู้ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยงซึ่งมีลักษณะเป็นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มแบบมีค่าลดลงเมื่อเทียบกับความมั่งคั่ง (Decreasing marginal utility with respect to wealth) จะอยู่สูงกว่าเส้นอรรถประโยชน์ที่คาดหวังซึ่งเป็นอรรถประโยชน์ส่วนเพิ่มแบบคงที่ (Constant marginal utility) เสมอ จึงทำให้ผู้ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยงจะซื้อประกันที่ขาย ณ ระดับเบี้ยประกันที่แท้จริง (กรณี ค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวัง)

รูปที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างอรรถประโยชน์รวมกับความมั่งคั่ง

อย่างไรก็ตามสภาพความเป็นจริงแล้วเบี้ยประกันมักไม่อยู่ ณ ระดับราคาที่เป็นเบี้ยประกันที่แท้จริง ทั้งนี้เพราะต้องมีค่าใช้จ่ายในการบริหาร ต้นทุนทางการตลาด และกำไรของ

กิจการ เป็นต้น ซึ่งจะรวมอยู่ในค่าเบี้ยประกัน ดังนั้นผู้บริโภคมักจะซื้อประกันหรือไม่ขึ้นอยู่กับจำนวนของต้นทุนที่เพิ่มเข้าไป ซึ่งจากรูปที่ 2 ค่า $W_3 - W_2$ คือค่าเบี้ยประกัน ณ ระดับมูลค่าที่แท้จริงของความสูญเสีย จะเห็นว่า U_2 มากกว่า U_4 ($99 > 95$) ซึ่งเป็นค่าที่คาดหวังไว้ แต่บุคคลจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายค่าประกันที่มากกว่าค่าเบี้ยประกันที่แท้จริง (500) ตราบใดที่บุคคลนั้นยังคิดว่าอรรถประโยชน์ที่เขาได้รับจริงนั้นมากกว่าหรือเท่ากับอรรถประโยชน์ที่คาดหวัง ($U_4 = 95$) ซึ่งถ้าเมื่อใดที่อรรถประโยชน์ที่เขาได้รับจากการจ่ายเบี้ยประกันของเขาเท่ากับค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังจะทำให้ไม่มีความแตกต่างระหว่างการเอาประกันหรือไม่เอาประกัน และถ้าหากเบี้ยประกันที่เพิ่มขึ้นนั้นทำให้ค่าอรรถประโยชน์ที่คาดหวังมากกว่าอรรถประโยชน์ที่เกิดขึ้นจริงที่เขาได้รับแล้วบุคคลนั้นจะไม่ทำประกันเลย

นั่นคือ จากข้อสมมติที่ว่าผู้บริโภคมักมีโอกาสจะสูญเสียเงินจำนวน 5,000 บาท ($W_3 - L$) ด้วยค่าความน่าจะเป็น P ถ้าหากเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งสามารถเขียนได้เป็น

$$(P, W_3 - L, W_3)$$

หากเบี้ยประกันคือ R บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่มากที่สุดที่บุคคลจะเต็มใจจ่ายสำหรับค่าเบี้ยประกัน ดังนั้นบุคคลนั้นจะมีรายได้ที่แน่นอนไม่ว่าจะเกิดการเจ็บป่วยหรือไม่ คือ $(W_3 - R)$

ดังนั้นจำนวนสูงสุดที่บุคคลเต็มใจจะจ่ายสำหรับการทำประกันสามารถหาได้จากการแก้สมการหาค่า R จากสมการดังนี้

$$U(W_3 - R) > PU(W_3 - L) + (1 - P)U(W_3)$$

จากมูลค่าที่คาดหวังสำหรับการสูญเสียจากการเจ็บป่วยคือ $P \times L = 0.1 \times 5,000$ บาท ถ้าบุคคลนั้นเป็นผู้หลีกเลี่ยงความเสี่ยง ค่า R จะมากกว่าค่า $(P \times L)$ และบุคคลนั้นจะซื้อประกันถ้าราคาเบี้ยประกันไม่มากกว่าค่า R ถ้าหากว่าค่าเบี้ยประกันนั้นมากกว่าค่า R แล้วบุคคลจะไม่ซื้อประกันเลย

ดังนั้นจากรูปที่ 2.5 จะเห็นว่าบุคคลจะเต็มใจที่จะจ่ายเพิ่มได้อีกเป็นจำนวนไม่เกิน $W_2 W_4$ จึงจะทำให้อรรถประโยชน์ที่แท้จริงนั้นมากกว่าหรือเท่ากับอรรถประโยชน์ที่คาดหวังอยู่ นั่นคือค่าเบี้ยประกัน (R) จะมากที่สุดเพียง $W_3 W_4$ หรือช่วง FG เท่านั้น จึงจะทำให้บุคคลเต็มใจที่จะซื้อประกันนั้น ซึ่งถ้าเกินกว่านี้บุคคลจะไม่ซื้อประกันเลย จะเห็นว่าช่องว่างระหว่างอรรถประโยชน์ที่แท้จริงกับอรรถประโยชน์ที่คาดหวังนั้นก็คือส่วนของเบี้ยประกันที่บุคคลยินดีจะจ่ายเพิ่มขึ้นนั่นเอง

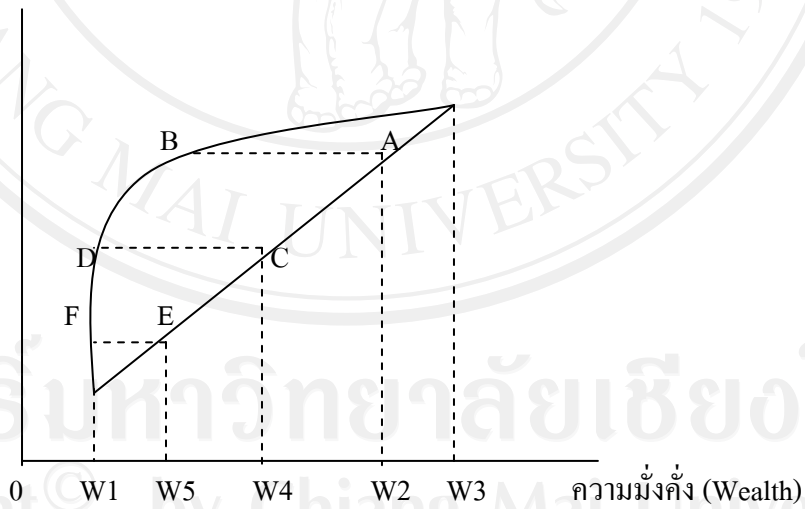
อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจากรูปที่ 2.6 จะเห็นว่ายิ่งถ้าค่าความน่าจะเป็นของการเกิดความสูญเสียยิ่งมากจำนวนของเบี้ยประกันที่แท้จริงก็จะยิ่งสูงขึ้น แต่มูลค่าของจำนวนผู้ที่ซื้อประกันจะยินดีจ่ายเพิ่มขึ้นนั้นยิ่งจะน้อยลง (ช่วง EF) และส่วนค่าของความน่าจะเป็นที่น้อยก็จะมีคามยินดีจะ

จ่ายเพิ่มน้อยลงด้วยเช่นกัน (ช่วงAB) แต่จะเห็นว่าในช่วงที่ความน่าจะเป็นนั้นอยู่ในช่วงกลางๆ มูลค่าของเบี้ยประกันที่ผู้ซื้อเต็มใจจ่ายเพิ่มขึ้นจะมีค่ามาก (ช่วงCD) ดังนั้นในช่วงที่ค่าของความน่าจะเป็นจะมีค่ามากๆ หรือมีค่าน้อยๆ บุคคลจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายส่วนที่เพิ่มนั้นน้อยกว่าในช่วงของค่าความน่าจะเป็นที่จะเกิดขึ้นในช่วงกลางๆ

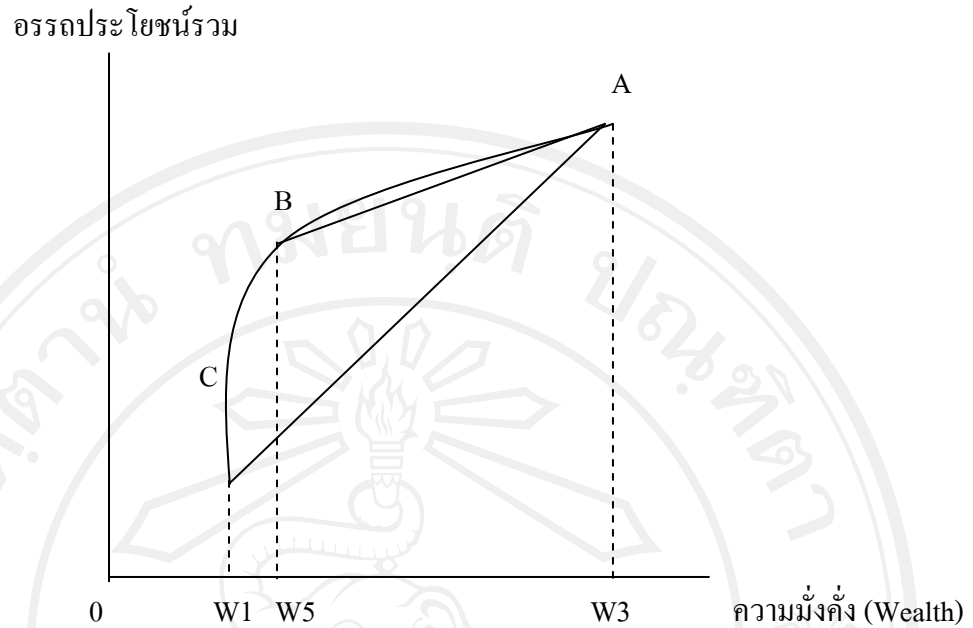
นอกจากนี้ในกรณีที่ค่าความสูญเสียกรณีที่เกิดการเจ็บป่วยมูลค่าไม่เท่ากัน โดยที่มีโอกาสของการเกิดเหตุการณ์เท่ากัน บุคคลจะมีความเต็มใจที่จะจ่ายส่วนที่มากกว่าค่าเบี้ยประกันที่แท้จริงสำหรับกรณีที่จะมีการสูญเสียมาก มากกว่ากรณีที่มีการสูญเสียน้อย ดังแสดงในรูปที่ 4 จะเห็นว่าถ้าไม่มีการเอาประกันในกรณีที่มีการสูญเสียมก เส้นอรรถประโยชน์ที่คาดหวังจะแสดงโดยเส้น AC คือจะเสียเป็นมูลค่า $W_3 - W_1$ แต่ในกรณีที่มีการสูญเสียเป็นจำนวนน้อยเพียง $W_3 - W_5$ นั้นจะเป็นเส้น AB จะเห็นว่าช่องว่างระหว่างอรรถประโยชน์ที่แท้จริงกับอรรถประโยชน์ที่คาดหวังนั้นจะต่างกัน โดยกรณีของ AB จะน้อยกว่า AC

รูปที่ 2.6 และ 2.7 แสดงมูลค่าที่สูงกว่าค่าเบี้ยประกันที่แท้จริงที่บุคคลมีความเต็มใจที่จะจ่ายสำหรับการประกันชีวิต

อรรถประโยชน์รวม

รูปที่ 2.6 กรณีที่มีความน่าจะเป็นของการเกิดการสูญเสียที่แตกต่างกัน

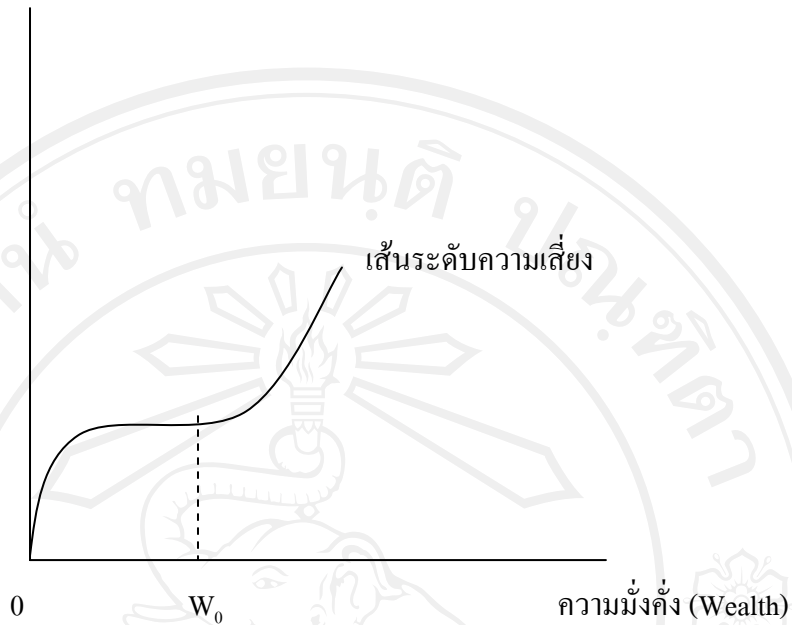
รูปที่ 2.7 กรณีที่จำนวนมูลค่าของการสูญเสียมีความแตกต่างกัน

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าเป็นการพิจารณาถึงบุคคลที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง ชอบความเสี่ยง หรือไม่มีความรู้สึกใดๆ ต่อความเสี่ยงในทุกระดับรายได้ (W) นั่นคือลักษณะของฟังก์ชันอรรถประโยชน์นั้นจะมีลักษณะเป็น Concave หรือ Convex ใดๆอย่างหนึ่ง แต่ก็มีความเป็นไปได้ที่บุคคลจะเป็นผู้ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยงในบางกรณีและเป็นผู้ที่ชอบความเสี่ยงในบางกรณี

โดยพบว่าในกรณีที่บุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำมักจะเป็นผู้ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยงทั้งนี้ เพราะหากมีการสูญเสียเกิดขึ้น แม้ว่าจำนวนของการสูญเสียนั้นจะมีจำนวนเท่ากับผู้ที่มียาได้สูงกว่า แต่สัดส่วนของเงินที่ผู้มีรายได้ต่ำกว่านั้นจะมีสัดส่วนของความสูญเสียที่สูงกว่าผู้มีระดับรายได้สูงกว่า

ดังภาพที่ 2.8 จะเห็นว่าบุคคลที่อยู่ในช่วงระดับรายได้ 0 ถึง W_0 จะเป็นผู้ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยง แต่หากมีระดับรายได้เกินกว่า W_0 แล้ว จะเป็นผู้ที่ชอบความเสี่ยง

อรรถประโยชน์รวม

รูปที่ 2.8 กรณีบุคคลมีความเสี่ยงที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับระดับของความมั่งคั่ง

จะเห็นได้ว่าทฤษฎีของการประกันดังกล่าว สรุปได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐศาสตร์ที่มีผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตประกอบด้วย

1. ทักษะของบุคคลที่มีต่อความเสี่ยง จากทฤษฎีเกี่ยวกับการประกันที่กล่าวมาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจของครัวเรือนในการซื้อหรือไม่ซื้อประกัน คือ บุคคลนั้นเป็นผู้หลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือเป็นผู้ชอบความเสี่ยง ซึ่งจากทฤษฎีผู้ที่หลีกเลี่ยงความเสี่ยงก็จะมีความเป็นไปได้อย่างมากที่จะซื้อประกัน ในขณะที่ผู้ที่ชอบความเสี่ยงก็จะมีความเป็นไปได้น้อยกว่าในการที่จะซื้อประกัน

2. มูลค่าของการสูญเสีย ในเรื่องของมูลค่าของการสูญเสียนั้น จากทฤษฎีจะเห็นว่าหากมีมูลค่าของการสูญเสียมูลค่ามาก จะมีค่าของความน่าจะเป็นที่บุคคลจะทำการซื้อประกันมากกว่าบุคคลที่คาดว่าจะมีมูลค่าของการสูญเสียน้อย

3. ค่าเบี้ยประกันชีวิต หากค่าเบี้ยประกันชีวิตนั้นมากกว่าจำนวนสูงสุดที่บุคคลยินดีจะจ่ายแล้ว บุคคลนั้นก็จะไม่ซื้อการประกันนั้น ดังนั้นค่าเบี้ยประกันชีวิตยิ่งสูงเท่าใด ก็จะมีโอกาสอย่างมากที่จะทำให้ค่าเบี้ยประกันชีวิตนั้นมีจำนวนสูงกว่าจำนวนที่บุคคลนั้นยินดีจะจ่าย ซึ่งทำให้ความน่าจะเป็นที่บุคคลนั้นจะซื้อประกันน้อยลง

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำหรับงานศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริโภคและการออมในอดีตนั้น ได้มีการศึกษาไว้มากพอสมควร ซึ่งปัจจัยและกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษานั้นจะมีความแตกต่างกันออกไป โดยสาระสำคัญจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ ดังนี้

สนทยา นริสศิริกุล (2535) ได้ทำการวิเคราะห์การออมของภาคครัวเรือนไทย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของภาคครัวเรือนไทย ในปี พ.ศ. 2517-2533 ศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม ใน 560 ครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการออมในรูปแบบต่างๆพบว่า การออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงินมักจะขึ้นอยู่กับความปลอดภัย และผลตอบแทนจากการออม การออมในรูปแบบเงินฝากกับสถาบันการเงินขึ้นอยู่กับความพอใจในบริการด้านต่างๆและความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น การออมนอกสถาบันการเงิน โดยจุดมุ่งหมายในการออมกับสถาบันการเงินนั้น พบว่าส่วนมากแล้วเป็นการออมเพื่อใช้เป็นทุนการศึกษา การรักษาพยาบาล เพื่อใช้ในยามชรา และเพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์ ส่วนผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมภาคครัวเรือนจะพบว่า รายได้ต่อหัวจากแรงงาน อัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับจากสินทรัพย์ทางการเงินและสินทรัพย์ถาวรสุทธิ เป็นปัจจัยที่กำหนดการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ศรีสุข โรจน์อ่อนวงศ์ (2539) ศึกษาการออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือนไทยระหว่างชนบทและเมือง ปี พ.ศ. 2535/2536 วัตถุประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้ก็เพื่อวิเคราะห์ระดับการออมต่อระดับรายได้ของครัวเรือนที่จำแนกตามชั้นอายุ อาชีพ และรายได้ในเขตเมืองและเขตชนบทของภาคต่างๆในประเทศ โดยใช้ตารางสถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนาและใช้สมการเส้นตรงถดถอยเชิงเดียววิเคราะห์เชิงปริมาณ ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นข้อมูลภาคตัดขวางจากการสำรวจการออมภาคครัวเรือนไทยปี 2536 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า รายได้มีผลต่อการออมในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสำหรับทุกกลุ่มครัวเรือน เมื่อพิจารณาค่าความโน้มเอียงในการออมเฉลี่ยและค่าความโน้มเอียงในการออมหน่วยสุดท้ายของครัวเรือน ครัวเรือนที่มีการออมสอดคล้องกับสมมติฐานวัฏจักรชีวิตคือ ครัวเรือนในเขตเมืองของกรุงเทพฯ และปริมณฑล ส่วนกรณีจำแนกครัวเรือนตามชั้นอาชีพพบว่า ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการออมในเขตเมือง ได้แก่ ผู้มีอาชีพค้าขายหรือเจ้าของกิจการ/ธุรกิจ สำหรับ กรณีจำแนกครัวเรือนตามชั้นรายได้พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการออมที่สอดคล้องกับสมมติฐานรายได้สมบูรณ์ นั่นคือ ครัวเรือนที่อยู่ในชั้นรายได้ที่สูงกว่าจะมีการออมที่สูงกว่าด้วย อย่างไรก็ตาม แบบแผนการใช้จ่ายระหว่างภาค และเมืองกับชนบทแตกต่างกัน ปากฎว่าภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนค่าอาหารต่อ

รายจ่ายทั้งหมดของชนบทสูงกว่าในเมือง และครัวเรือนในชนบทต้องชำระคืนเงินกู้ยืมในสัดส่วนที่สูงกว่าครัวเรือนในเมือง แสดงให้เห็นว่า ครัวเรือนในชนบทส่วนใหญ่มีภาระหนี้สินมาก โดยเฉพาะกู้ยืมจากนอกสถาบันการเงิน กระจายบริการทางการเงินของสถาบันการเงินออกสู่ภูมิภาคมากขึ้นก็จะช่วยให้เงินออมสูงขึ้นด้วย

พนม กิติวัง (2543) ศึกษาถึงรูปแบบการออมของครัวเรือนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการออม และแนวโน้มการออมของครัวเรือนในอนาคต โดยสร้างรูปแบบจำลองในรูปแบบฟังก์ชันการออมตามแนวคิดทางทฤษฎีต่างๆ คือ สมมติฐานรายได้สัมบูรณ์ สมมติฐานรายได้สัมพัทธ์ สมมติฐานรายได้ถาวร สมมติฐานวงจรชีวิต สมมติฐานอัตราดอกเบี้ย และสมมติฐานทรัพย์สินสุทธิ ทำการศึกษาเกี่ยวกับการออมแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 300 ครัวเรือน ครอบคลุมอาณาบริเวณของตำบลต่างๆตามเขตการปกครองของเทศบาลนครเชียงใหม่ทั้ง 4 แขวง คือ แขวงนครพิงค์ แขวงกาวิละ แขวงศรีวิชัย และแขวงเม็ງราย จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการออมของครัวเรือนยังให้ความสำคัญการออมกับสถาบันการเงินค่อนข้างสูง คิดเป็นร้อยละ 39.17 ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันการเงินมีความเชื่อมั่นคงสูง รองลงมาจะออมในรูปแบบของกรมธรรม์ประกันชีวิต คิดเป็นร้อยละ 22.41 ซึ่งครอบคลุมถึงการรักษาพยาบาลที่อาจเกิดขึ้น และมีการออมในรูปแบบของการฝากแชร์ หลักทรัพย์ พันธบัตรต่างๆและสลากออมสิน/ธนาการเพื่อการเกษตร ตามลำดับ สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมของครัวเรือนนั้นมี 2 ปัจจัย คือ รายได้ของครัวเรือน และอายุหัวหน้าครัวเรือน และแนวโน้มการออมของครัวเรือนในอนาคต พบว่า กลุ่มของครัวเรือนตัวอย่างร้อยละ 95.2 คาดว่าออม ซึ่งจะออมในรูปแบบใดนั้นครัวเรือนให้ความสำคัญในด้านความมั่นคงถึงร้อยละ 41.20 เหตุผลสำคัญรองลงมา ได้แก่ ผลตอบแทนและชนิด สินทรัพย์ที่มีสภาพคล่อง การโฆษณาจูงใจให้ออม ตามลำดับ สำหรับครัวเรือนที่คาดว่าไม่ออมในอนาคต ซึ่งร้อยละ 35.71 เป็นเพราะไม่รู้จะออมในรูปแบบใด ร้อยละ 28.57 คิดว่าผลตอบแทนที่ได้รับไม่น่าพอใจ และเหตุผลรองลงมาคือ ไม่มีสภาพคล่องพอไม่เชื่อมั่นในความมั่นคงของสถาบันการเงิน

ปิยนุช ตู่แก้ว (2549) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบการบริโภคและการออมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาการประมาณการค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนทั้งหมดในจังหวัดเชียงรายพบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดมีความสัมพันธ์โดยตรงกับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนทั้งหมด ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนทั้งหมดในจังหวัดเชียงรายมีมูลค่ากว่าสี่หมื่นล้านบาทต่อปี ค่าความโน้มเอียงหน่วยสุดท้ายเพื่อการบริโภคมีค่าเท่ากับ 0.905 สำหรับการประมาณการมูลค่าการออมของครัวเรือนทั้งหมดในจังหวัดเชียงรายโดยสมการถดถอย

พบว่า มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดไม่มีความสัมพันธ์กับจำนวนเงินออมของจังหวัดสำหรับการประมาณการค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดเชียงรายพบว่า ครัวเรือนในจังหวัดเชียงรายมีค่าใช้จ่ายในการบริโภคเฉลี่ย 99,457 บาทต่อปี ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวกำหนดการใช้จ่ายเพื่อบริโภคของครัวเรือนคือ รายได้ของครัวเรือน รองลงมาคือจำนวนผู้พึ่งพิงโดยที่ค่าความโน้มเอียงการบริโภคหน่วยสุดท้ายของครัวเรือนคือ 0.904 และถ้าจำนวนผู้พึ่งพิงเพิ่มขึ้น 1 คน ครัวเรือนจะมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น 3,239 บาท นอกจากนี้แล้วครัวเรือนในเขตเทศบาลจะมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมากกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล 2,493 บาท ในการประมาณการมูลค่าการออมนั้นพบว่า ครัวเรือนในจังหวัดเชียงรายมีการออมโดยเฉลี่ย 8,283 บาทต่อปี ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการออมของครัวเรือนคือ รายได้ของครัวเรือนและจำนวนผู้พึ่งพิง โดยที่ค่าความโน้มเอียงการออมหน่วยสุดท้ายของครัวเรือนในจังหวัดเชียงราย คือ 0.100 และถ้าจำนวนผู้พึ่งพิงเพิ่มขึ้น 1 คน ครัวเรือนจะมีเงินออมลดลง 3,380 บาท ครัวเรือนในเขตเทศบาลมีจำนวนเงินอมน้อยกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาลอยู่ 3,366 บาท ผลการศึกษารูปแบบการบริโภคของครัวเรือนในจังหวัดเชียงราย พบว่า ค่าใช้จ่ายส่วนใหญ่ของครัวเรือนคือ ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค โดยเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่มมากที่สุด ครัวเรือนที่มีระดับรายได้สูงจะมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ การเดินทางและค่าบริการสื่อสารและค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภคมากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำ ครัวเรือนในเขตเทศบาลมีค่าใช้จ่ายเพื่อศึกษามากกว่าครัวเรือนนอกเขตเทศบาล สำหรับรูปแบบการออมพบว่า ครัวเรือนที่มีระดับรายได้สูงและปานกลางส่วนใหญ่ทำการออมในรูปแบบเงินฝากในสถาบันการเงิน โดยฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์หรือกับกองทุนอื่นๆ ในขณะที่ครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำส่วนใหญ่มีการออมเงินในรูปแบบการเล่นแชร์หรือการออกเงินกู้

ประยงค์ กุศิริสิน (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของครัวเรือนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 331 ครัวเรือน ส่วนครัวเรือนที่เหลืออีก 69 ครัวเรือน ไม่มีการออมเนื่องจากการมีภาระรายจ่ายมาก เมื่อศึกษาในส่วนของครัวเรือนที่มีการออม 331 ครัวเรือนพบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุ ระหว่าง 46-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี สถานภาพสมรส หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักคือการค้าขาย มีอาชีพรองคือการรับจ้าง อาชีพหลักของกลุ่มสมรสคือการรับจ้าง จำนวนบุตรที่อยู่ในการดูแล 2 คน รายได้รวมของครัวเรือน 30,001-40,000 บาทต่อเดือน รายจ่ายรวมของครัวเรือน 30,001-40,000บาทต่อเดือน ภาระรายจ่ายของครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหาร เสื้อผ้า-ของใช้ โดยมีการใช้บัตรเครดิตเพื่อชำระค่าใช้จ่าย ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่มีบัตรเครดิต 2 ใบ และในการใช้บัตรเครดิตแต่ละครั้งมีการคิดถึงภาระหนี้สินที่จะตามมา

โดยมีหนี้สินรวมของครัวเรือน 100,001-500,000 บาท และภาระหนี้สินส่วนใหญ่ของครัวเรือนเป็นหนี้สินประเภทหนี้บัตรเครดิต ด้านพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือนพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีการออมอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับนโยบายเศรษฐกิจพอเพียงของรัฐบาล จำนวนเงินที่ออม 1,001-5,000 บาทต่อเดือนโดยออมวัตถุประสงค์ของการออมเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงของครอบครัว เพื่อเก็บไว้ใช้ยามเจ็บป่วยและยามชรา และเพื่อใช้จ่ายในยามฉุกเฉินตามลำดับ โดยมีระยะเวลาการออม 10-12 ปี ด้านรูปแบบการออมของครัวเรือนพบว่า มีการเลือกใช้บริการของธนาคาร กองทุนประกันสังคม และกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการในรูปแบบเงินฝากต่างๆ เงินสมทบประกันสังคม และเงินสะสมกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ตามลำดับ นอกจากนี้ครัวเรือนยังมีการออมนอกระบบสถาบันการเงินในรูปแบบของการซื้อทองคำและการซื้ออสังหาริมทรัพย์ การศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการ ออมของครัวเรือนพบว่า ในด้านผลิตภัณฑ์การออมคือการมีให้เลือกหลายรูปแบบและเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำให้เงินออมมีความปลอดภัยไม่ลดมูลค่า ด้านผลตอบแทนจากการออมคืออัตราผลตอบแทนที่ได้รับและด้านการส่งเสริมการตลาดของสถาบันการเงิน นอกจากนี้ปัจจัยด้านภาวะเงินเฟ้อและปัจจัยด้านนโยบายเพื่อส่งเสริมการออมจากภาครัฐก็มีผลต่อการออมของครัวเรือน ขณะที่ปัจจัยทางการตลาดในด้านทำเลที่ตั้งของสถาบันการเงินและปัจจัยด้านเสถียรภาพทางการเมืองของรัฐบาลไม่มีผลต่อการออมของครัวเรือน การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออมของภาคครัวเรือน โดยการทดสอบหาค่า Chi-square (χ^2 -test) พบว่า อายุของหัวหน้าครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน จำนวนบุตรในครัวเรือน รายได้รวม รายจ่ายรวม และหนี้สินรวมมีความสัมพันธ์กับการออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $\alpha = 0.05$

เรา ชนนาทธนะชน (2551) ได้ทำการศึกษารูปแบบการบริโภคและการออมของข้าราชการครูในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่าข้าราชการครูมีอายุเฉลี่ย 47.58 ปี มีอายุเวลาราชการเฉลี่ย 23.40 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี รายได้ทั้งสิ้นของครัวเรือน พบว่าค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคจะเพิ่มขึ้นตามระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้นมีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเฉลี่ยประมาณปีละ 527,438 บาทต่อปี ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคในครอบครัวที่มีผู้พึ่งพิง 2 คน มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นมากที่สุดเท่ากับ 467,629 บาท รองลงมาคือ ครอบครัวที่มีผู้พึ่งพิง 1 คน มีค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นเท่ากับ 391,454 บาท หนี้สินทั้งหมดของครัวเรือน พบว่า ช่วงจำนวนหนี้สิน 900,001 บาทขึ้นไปมีค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคมกที่สุด เท่ากับ 720,234 บาท จากการศึกษาแบบการออมของข้าราชการครู โดยพิจารณาจาก ระดับรายได้ พบว่า ที่ระดับรายได้ 450,001-600,000 บาท มีการออมมากที่สุด ครอบครัวที่มีผู้พึ่งพิง 3 คน มีการออมมากที่สุด รองลงมาคือ ครอบครัวที่มีผู้พึ่งพิง 1

คน เหตุผลในการออมของข้าราชการครู พบว่า เหตุผลสำคัญที่ทำให้ข้าราชการครูทำการออม คือ สามารถถอนเงินเมื่อไหร่ก็ได้มากที่สุด จุดมุ่งหมายในการออม พบว่า เพื่อใช้เป็นทุนในการจัดตั้งธุรกิจ/ประกอบอาชีพมากที่สุด สาเหตุที่ไม่มีเงินออม มีสาเหตุหลักคือ คิดว่าอัตราผลตอบแทนต่ำ

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved